

דף ל"ד

אביי אמר בטומאת בשר ד"ה לוקה הגמרא הביאה שנחלקו לגבי האוכל בשר קודש בטומאה לפני זריקה, לריש לקיש לוקה ולרבי יוחנן אינו לוקה. אמר אביי, המחלוקת היא באוכל בטומאת הגוף, שהאזהרה נלמדת מהעונש. אבל טהור שאכל בשר קודש שנטמא לפני שנזרק הדם, הכל מודים שלוקה. שכן נאמר⁵⁸¹, האוכל עצים ולבונה שנטמאו⁵⁸² חייב. ולמדים כן, ממה שהמילה "בשר" מופיעה בכתוב פעמיים, שאפילו שאינם בני אכילה חיבת הקדש מכשרתם לעשותם אוכל. וכמו כן⁵⁸³, למדים שלוקים על אכילת בשר קדש טמא לפני זריקת הדם, אפילו שהוא אסור באכילה, כיון שהוא יהיה ראוי לאכילה אחרי זריקת הדם.

רבא אמר בטומאת בשר אינו לוקה רבא אמר, שהמחלוקת היא באוכל בשר קדש בטומאת הגוף. אבל האוכל בשר קדש בטומאת בשר⁵⁸⁴ לדברי הכל אינו לוקה, שכיון ולא קוראים בו: "וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹאכַל וכו' וְטִמְאַתּוּ עָלָיו וְנִכְרְתָה וכו'" לא קוראים בו: "וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל טִמָּא לֹא יֵאָכֵל". שואלת הגמרא, והרי מרבים מהכתוב שחייבים אפילו על עצים ולבונה? עונה הגמרא, שם מרבים למלקות, כשאכל עצים ולבונה טמאים כשקדשו בכלי⁵⁸⁵, שנחשב כדבר שקרבו כל מתיריו, שחייב כרת אם אכלו בטומאת הגוף⁵⁸⁶. כמו ששנינו

581 הב"ח גורס אמר מר כיון שאביי לא אמר דרשה זו מעצמו אלא הביא את מה שהיה מקובל שחכמים דרשו מהפסוק.

582 מכאן לומדים שחיבת הקודש מכשרת. ומקשים ממה שא' בפ' קמא דפסחים (דף טז.) משקי בי מדבחיא דכך כגון יין ושמן מדוע לא יתכשרו בחיבת הקודש כמו עצים ולבונה. וי"ל שחיבת הקודש מועילה לעשות כאוכל מוכשר דבר שדומה לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עבה וקשה כעין אוכל, אבל חיבת הקדש לא מועילה לעשות משקה כאוכל מוכשר. תוס'.

583 משמע שהיא דרשה גמורה ולא אסמכתא וכן משמע בפרק שני דחולין (דף לו:) שחיבת הקודש דאורייתא. ולא כפירוש רש"י לקמן במה שא' בסוף פ' בית שמאי (דף מו:) והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ותיירו לפסולא בעלמא. ופ' רש"י מדרבנן וכן פירש בפסחים בפרק כל שעה (דף לד:) מעלה דרבנן. תוס'.

584 שהוקש לעונש שסמך לו "והנפש אשר תאכל בשר" שהעמדנו בלאחר זריקה. רש"י.

585 עצים שחתה אותן במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים, ולבונה שקידשה בבזיכין שאם אכלם בטומאת הגוף יש בהם אפילו כרת. רש"י.

586 תוס' שואלים איזה קידוש כלי יש בעצים, א"א לומר מה שמבקעים אותו בקורדום כשהיו מתליעים אותו שהרי קורדום אינו כלי שרת כמו שמשמע בתוספתא. ורש"י פירש שמדובר בעצים שחתה במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים. וקשה שבמס' תמיד (דף כח:) משמע שהיה חותה מן המאכלות הפנימיות, וי"ל שלא מדובר בתרומת הדשן אלא ביוה"כ שחותה גחלים לקטרת. ונראה שקידוש כלי של עצים הוא שעושה אותם לגזרים אע"ג שקורדום אינו כלי שרת. תוס'.

במשנה, כל קודש שיש לו דבר המתירו, האוכלו בטומאה חייב כרת רק לאחר שקרבו מתיריו. וכל קודש שאין לו דבר אחר המתירו, האוכלו בטומאה חייבי כרת משקדש בכלי.

המעלה אברי חיה ר"א עובר בעשה מביאה הגמרא, שנחלקו לגבי המעלה אברי ר"א אמר בולא כלום בהמה טמאה על גבי המזבח. ריש לקיש אמר

לוקה, שלומדים מהכתוב: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרְבָּן לַה' מִן הַבְּהֵמָה וכו' תִּקְרִיבוּ אֶת קֶרְבָּנְכֶם" שיש מצוה להקריב בהמה טהורה. וממילא נשמע שאין להקריב טמאה, ולא הבא מכלל עשה לוקים עליו. ורבי יוחנן אמר שאינו לוקה, שאין לוקים על לאו הבא מכלל עשה. הקשה רבי ירמיה על ריש לקיש ממה ששנינו בברייתא, נאמר: "אֵתָה תֹאכְלוּ" ולא בהמה טמאה, ולא הבא מכלל עשה עשה. ומניין שהוא אף בלא תעשה? תלמוד לומר "אֵךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ"⁵⁸⁷. הרי שחייב בלא תעשה? אמר רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא, שרבי יוחנן וריש לקיש לא נחלקו במעלה אברי בהמה טמאה, אלא במעלה אברי חיה על המזבח. רבי יוחנן אמר שעובר בעשה, שנאמר: "מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קֶרְבָּנְכֶם" משמע בהמה ולא חיה, ולא הבא מכלל עשה, הוא כעשה. וריש לקיש אמר שאינו עובר בכלום, מפני שהכתוב נאמר רק למצוה⁵⁸⁸.

הקשה רבא על ריש לקיש ממה ששנינו בברייתא, אילו נאמר "קֶרְבָּן לַה' בְּהֵמָה" ולא היה כתוב "מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן" הייתי אומר שחיה בכלל בהמה. כענין שנאמר: "זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֶׁה כֶּשֶׂבִּים וְשֶׁה עֲזִים אֵיל וְצִי וְנִחְמוֹר וגו'" שהחיה נכללה במילה 'בהמה'. תלמוד לומר: "מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן", בקר וצאן ולא חיה. יכול לא יביא, ואם הביא כשר. וזה כתלמיד שאמר לו רבו 'הבא לי חטים', והביא לו חטים ושעורים, שאינו כמעביר אלא כמוסיף על דבריו⁵⁸⁹. לכך נאמר פעם נוספת "אִם עֹלָה קֶרְבָּנוּ מִן הַבָּקָר" "וְאִם מִן הַצֹּאן קֶרְבָּנוּ", בקר וצאן ולא חיה. ודומה לתלמיד שאמר לו

וברייתא שנינו שהוא במעביר על דברי רבו

587 רש"י.

588 בהמה מצוה להקריב וחיה רשות, אבל טמאה ודאי לא שאינה ממשקה ישראל. רש"י.

589 שאינו כמעביר על דבריו – אע"פ שאין זה מביא אלא חיה לבדה כיון דמרצונו מביא הקרבן אין זה מעביר שהרי תלה בדעתו. תוס'.

רבו 'אל תביא לי אלא חיטין', והביא לו חיטין ושעורים, שאינו כמוסיף על דבריו אלא כמעביר על דבריו⁵⁹⁰.

פסול אינו עושה שיריים

שאל ריש לקיש את רבי יוחנן, מה הדין

כשאחד מהפסולים קבל וזרק את הדם, האם

הועיל בזריקתו להשוות שם שיריים לדם שבצואר. או שזריקת פסול

אינה יכולה לעשות את הדם שבצואר לשיריים והכשר יחזור ויקבל? אמר

לו רבי יוחנן, אין זריקה פסולה שעושה שירים, אלא כשזרק במחשבת

חוץ לזמנו וחוץ למקומו, הואיל והיא זריקה מן התורה לקבעו בפיגול

ובפסול^{591 592}. ומביאה הגמרא, שרב זביד שנה את המחלוקת בלשון

אחרת, שכך שאל ריש לקיש את רבי יוחנן: האם כוס פסול, כשיצא

וכהן כשר וזרקו, עושה את הדם שבצואר שיריים, או לא? אמר לו רבי

יוחנן, מה שיטתך באדם פסול שזרק? אם עושה שיריים גם כוס פסול

עושה שיריים. ואם לא עושה שיריים גם כוס פסול לא עושה שיריים.

ורבי ירמיה מדיפתי שנה שכך שאל אביי

כוס עושה דחוי או שיריים

את רבה, כהן שקיבל דם חטאת בשני כוסות

ונתן כל מתנותיו מאחד מהם, האם חבירו הוא שיריים ונשפך ליסוד, או

שהוא דחוי ואינו נשפך ליסוד אלא לאמת המים⁵⁹³. אמר לו רבה, הדבר

שנוי במחלוקת רבי אלעזר ברבי שמעון וחכמים. ששנינו בברייתא,

נאמר בשעיר נשיא: "וְאֵת דָּמֹו יִשְׁפֹּךְ אֶל יִסּוּד מִזֶּבֶחַ הָעֹלָה" ולא כתוב

"כל דמו", מכאן שאם קיבלו בארבע כוסות וזרק רק מאחת, שאר כל

הדם יישפך לאמה. וממה שנאמר למטה בחטאת יחיד: "וְאֵת כָּל דָּמָהּ

יִשְׁפֹּךְ אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ", נלמד מריבוי המילה "כל" שכשקיבל דמה

בארבעה כוסות ונתן מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה, כולן נשפכין

ליסוד. והטעם להבדל, משום שכשזרק מכוס אחת נעשו שאר הכוסות

כדחויים, שכוס עושה את חבירו דחוי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר,

590 צ"ע ממה ש' במעילה (דף כ:) ובפ' אלמנה גיוונת (כתובות צח:) זבן לי ליתכא ואזיל זבן ליה כורא. תוס'.

591 רש"י כ' שזריקה במחש' חוץ למקומו קובעת לפסול כדי לחייב את האוכל מהבשר מלקות.

592 שהואיל וזרק יתכן ונחשב שהועיל לעניין שהדם שבצואר נחשב לשיריים. וה"ר אפרים מפרש דהך בעיא אמתני' דכל הפסולין שעלו לא ירדו קאי דלכתחלה לא יעלו וקמיבעיא אם זרק פסול מהו שיעשה שירים להיות נשפכין לכתחלה ליסוד כמו בכל שירי הדם או לא ואסור לזורקם לכתחלה וישפכו לאמה. תוס'.

593 נדחה בידים שלא ניתן ממנו על הקרנות וישפך לאמה שבעזרה המוציאה דמים לנחל קדרון. רש"י.

חטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות ונתן ד' מתנות מכוס אחד, שכולן נשפכין ליסוד, שנאמר: "וְאֵת כָּל דָּמָה יִשְׁפֹּךְ", כוס עושה את חברו שיריים. שואלת הגמרא, ומה יעשה רבי אלעזר ברבי שמעון מהכתוב "וְאֵת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ"? אמר רב אשי, שמכאן ממעט ששיריים שבצואר בהמה נשפכים לאמה⁵⁹⁴.

המשנה צריכה להשמיע שיש תקנה במדנו במשנה, שאם קיבל הכשר ונתן לפסול, יחזיר לכשר. בימינו ונתן לשמאלו, יחזיר לימינו. בכלי קדש ונתן לכלי חול, יחזיר לכלי קדש. נשפך מן הכלי לרצפה ואספו, כשר. ומבאר הגמרא, הטעם שהמשנה צריכה להשמיע שיש תקנה בחזרה בכל המקרים, מפני שאם המשנה היתה אומרת שאם הכשר קיבל ונתן לפסול יש לו תקנה בחזרה היינו אומרים שפסול הוא טמא, שראוי לעבודת קרבן ציבור לכתחילה, ולכן בעבודת קרבן יחיד יש תקנה בחזרה, אבל אם נתן לשמאלו אין תקנה בחזרה. ואם המשנה היתה אומרת שאם הכהן קבל בימינו נתן לשמאלו היינו אומרים שיש לו תקנה מפני שיד שמאל כשרה לעבודה ביום הכיפורים לכתחילה. בכהן גדול שנוטל את המחתה של הגחלים בימינו ואת הכף של הקטורת בשמאלו. אבל אם נתן את הדם לכלי חול אין תקנה להחזירו לכלי קדש. ואם המשנה היתה אומרת שאם נתן את הדם לכלי חול יש תקנה להחזירו לכלי קדש, היינו אומרים שיש לו תקנה מפני שכלי חול ראוי לקדשם, אבל בשאר המקרים האחרים אין תקנה.

הטעם שאין דם שמנתנה המשנה הגמרא שואלת, מדוע בכל המקרים האלו נדחה יש תקנה בחזרה, ואין הדם נעשה דחוי? אמר רבינא לרב אשי, שרב ירמיה מדיפתי שנה משמו של רבא, שמשנתנו היא כחנן המצרי, שלשיטתו אין דחויים. ששנינו בברייתא, חנן המצרי אומר, מת שעיר המשתלח ביום כיפור, אין צריך לחזור ולהגדיל שעיר פנימי, אלא מביא שעיר אחר ומשלח אותו. ואפילו אם כבר שחט את השעיר הפנימי וקיבל את דמו בכוס, אין הדם נדחה להיפבל, אלא מביא שעיר אחר ומזווג לו. רב אשי אמר, הטעם שבמקרים שהמשנה הביאה

594 למעוטי שירים שבצואר בהמה – והא דאמר (כה.) דצריך שיקבל כל דמו של פר היינו למצוה. תוס'.

הדם לא נדחה, כיון שבידו לתקן, לא נדחה להפסל.

אמר רב שייא, מסתבר כרב אשי, כיון שמצינו שרבי יהודה סובר את דין דחויים, ששנינו, ועוד אמר רבי יהודה, נשפך הדם ימות המשתלח, ויביא שנים אחרים. מת המשתלח ישפך הדם. ומצד שני מצינו שרבי יהודה סובר שאם קרתה תקלה בדם באופן שניתן לתקן, כשר. ששנינו בברייתא, רבי יהודה אומר, לאחר ששחטו את כל קרבנות פסח, כהן אחר היה ממלא כוס מהדם שהיה בעזרה המעורב מכל השחיטות, שאם לא עשו זריקה כדין יועיל מה שזורק כעת כנגד היסוד. הרי שהטעם של המשנה משום שאין דיחוי בדבר שבידו לתקן.